

economie

Bronnenboekje

Achter dit examen is een erratum opgenomen.

Opgave 2 Koko ziet er brood in

bron 1 opbrengstenmatrix voor de supermarktketens

		Keten 2	
		Akkoord gaan met 10 cent prijsverhoging	Onderhandelen over lagere prijsverhoging
Keten 1	Akkoord gaan met 10 procent prijsverhoging	(- € 6.000 , - € 6.000)	(- € 2.000 , - € 10.000)
	Onderhandelen over lagere prijsverhoging	(- € 10.000 , - € 2.000)	(- € 3.000 , - € 3.000)

De bedragen geven de verwachte verandering van de winst per maand weer.

bron 2 kosten en opbrengst voor Koko voor en na kostenstijging

	situatie voor kostenstijging van 10 cent	situatie na volledige doorberekening van de kostenstijging van 10 cent
Prijs P per pakje (euro)	1,20	1,30
Afzet Q (x 1 miljoen pakjes)	4,0	3,5
Gemiddelde Variabele Kosten GVK per pakje (euro)	0,40	0,50
Totale Omzet TO (x 1 miljoen euro)	4,8	4,55
Totale Kosten TK (x 1 miljoen euro)	3,6	3,75
Totale Winst TW (x 1 miljoen euro)	1,2	0,8

Hierbij gelden de volgende functies:

$$TK = TCK + GVK \times Q$$

$$GO = P = -0,2Q + 2,0$$

$$MO = -0,4Q + 2,0$$

Met

$$TCK = \text{Totale Constante Kosten}$$

$$GO = \text{Gemiddelde Omzet per pakje (euro)}$$

$$MO = \text{Marginale Omzet (euro)}$$

De variabele kosten zijn **proportioneel** variabel.

Opgave 3 Mag het iets meer zijn?

bron 1 aantal supermarkten en winkelvloeroppervlak

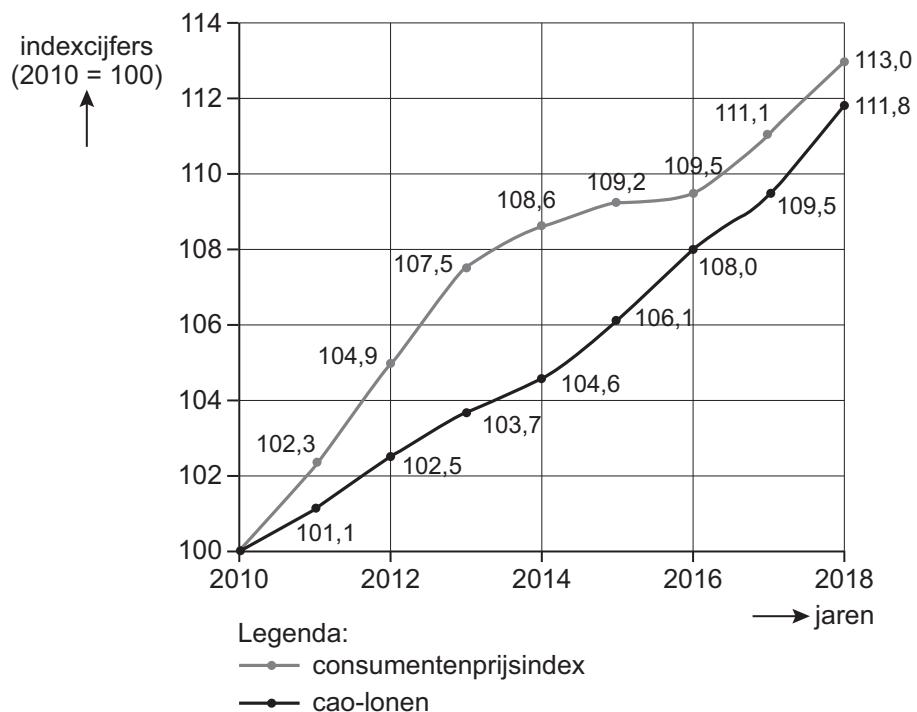
	2017	2018	2019	2020
aantal supermarkten	6.200	6.331	6.474	6.386
winkelvloeroppervlakte x 1.000 m ²	4.453	4.581	4.675	4.772

bron 2 aantal supermarkten en marktaandelen in 2018

inkooporganisatie	aantal winkels	marktaandeel (in % van de omzet)
Albert Heijn	971	34,7
Superunie	1.700	28,1
Jumbo	626	19,1
Aldi	501	6,8
Lidl	425	10,9
overige supermarkten	30	0,4

Opgave 4 Kiezen voor de oude dag

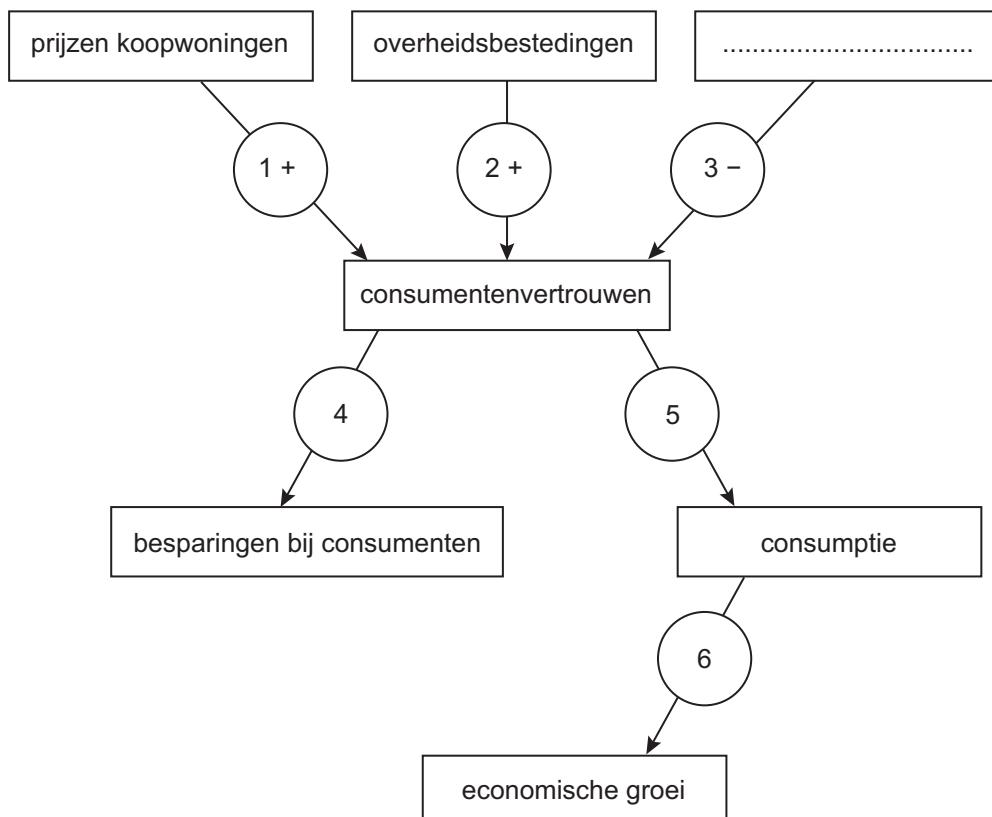
bron 1 ontwikkeling consumentenprijzen en cao-lonen in de periode 2010–2018

Opgave 5 Kan de rente nog lager?

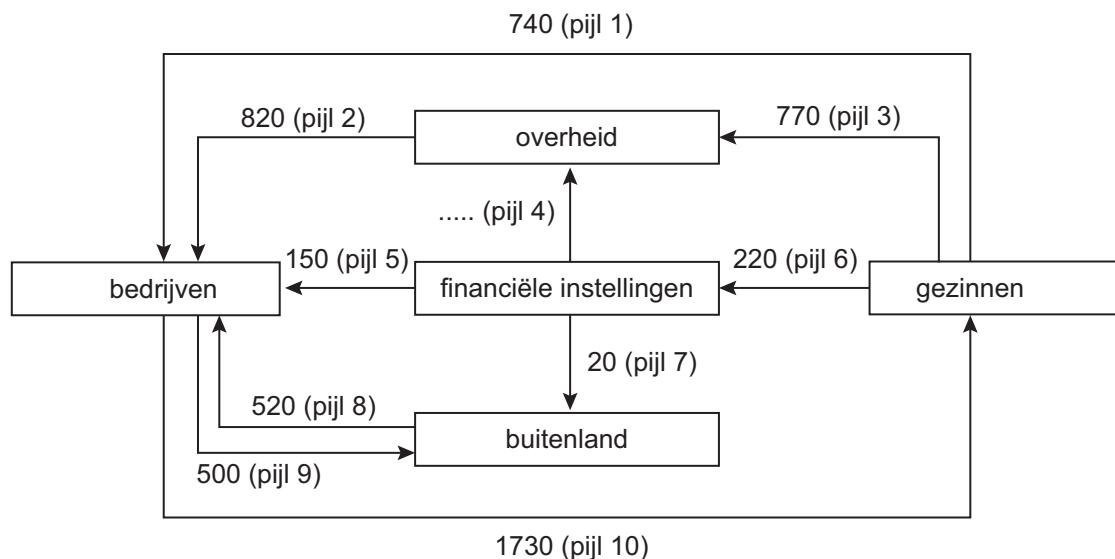
bron 1 een model ter verklaring van economische groei

(de genummerde pijlen geven oorzaak-gvolgrelaties weer; een – betekent een negatief verband, een + betekent een positief verband; bij pijl 4, 5 en 6 ontbreekt het teken).

Opgave 6 Repareer het dak wanneer de zon schijnt

bron 1 de geldkringloop op basis van de Italiaanse begroting voor 2019

Verwachtingen volgens Italië voor de economische kringloop van dit land in 2019 met daarin opgenomen de ontwerpbegroting 2019. De getallen zijn geldstromen in miljarden euro's.

bron 2 De rating van staatsobligaties door kredietbeoordelaars

Kredietbeoordelaars zoals Moody's en Standard & Poor's beoordelen de kredietwaardigheid van overheden die leningen aangaan met obligaties. De kredietbeoordelaars schatten in hoe groot het risico is dat deze overheden hun betalingsverplichtingen niet kunnen nakomen en geven vervolgens een rapportcijfer (beoordeling ofwel rating) voor de kredietwaardigheid van deze overheden. Deze rating is van belang voor beleggers in overheidsobligaties zoals pensioenfondsen en particulieren. Afhankelijk van de rating zullen beleggers tegen meer of minder strenge voorwaarden geld uitlenen aan deze overheid.

Rating en de betekenis:

A-rating	Obligaties van overheden met deze rating hebben de hoogste kwaliteit met minimaal risico voor beleggers. Deze overheden zullen altijd de verplichtingen van rentebetaling en aflossing nakomen.
B-rating	Beleggers in obligaties met deze rating lopen enig risico dat de overheid de verplichtingen van rentebetaling en aflossing niet volledig nakomt. Beleggen in deze obligaties is daarom enigszins speculatief (het kan goed aflopen, het kan slecht aflopen).
C-rating	Obligaties met deze rating kennen een groot risico dat de overheid niet kan voldoen aan de verplichtingen van rentebetaling en aflossing. Beleggen in deze obligaties is zeer speculatief.

economie havo

Centraal examen havo

Tijdvak 1

Bijlage

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor havo,

Bij het centraal examen economie havo op vrijdag 20 mei, aanvang 13.30 uur, moeten de kandidaten de volgende mededeling ontvangen. Deze mededeling moet bij het begin van de zitting worden voorgelezen en/of aan de kandidaten worden uitgereikt.

Op pagina 2, bij Opgave 2, moet in de tekst bij bron 1

Keten 1   Akkoord gaan met 10 procent prijsverhoging
             Onderhandelen over lagere prijsverhoging

vervangen worden door:

Keten 1   Akkoord gaan met 10 cent prijsverhoging
             Onderhandelen over lagere prijsverhoging

Namens het College voor Toetsen en Examens,

drs. P.J.J. Hendrikse,
voorzitter